

**VIII. OTURUM:
BİR BATI ÜLKESİ İLE DOĞU ÜLKESİNİN MUKAYESESİ**

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bülent ARAS, Işık Üniversitesi, Türkiye

Çağdaş Sorunlar Çerçevesinde, Öğretim Yöntemlerinin ve Kriterlerinin Geliştirilmesi için Temel Gerekliliklerin Yerleştirilmesinde Suriye Deneyimi

Dr. Salva MORTADA

Guyana'da Eğitim Gelişiminin Değişimi

Dr. Mohammed Ali Odeen ISHMAEL

Komor Adaları

Chanfi AHMED

Azerbaycan'da Eğitimin Milli ve Dünyevi Özelliği

Doç. Dr. Nurida NOVRUZOVA

ÇAĞDAŞ SORUNLAR ÇERÇEVESİNDE, ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN VE KRİTERLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ İÇİN TEMEL GEREKLİLİKLERİN YERLEŞTİRİLMESİNDE SURİYE DENEYİMİ

Dr. Salva Mortada

Şam Üniversitesi Eğitim Fakültesi Çocuk Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi

Çeviren: Muharrem Hilmi ÖZEV

Konunun Ana Hatları

Giriş

- A. Temel eğitim aşamaları için genel hedefler
- B. Temel eğitim programını geliştirmeyi gerektiren nedenler
- C. Öğretim programı için geliştirilen ulusal kriterlerin dayanakları
- D. Eğitim programı geliştirmede aşamalar
- E. Kamusal öğretim için geliştirilen ulusal kriterlerin özellikleri
- F. Toplumsal ve İnsanî eğitim dalları için ulusal kriterler
- G. Toplumsal eğitim programının genel hedefleri
- H. Çağımızdaki meydan okumalar çerçevesinde, toplumsal eğitim programının rolü

Sonuç

Özet

Bu çalışma, günümüz gerekliliklerini karşılama ve güçlüklerle mücadele için eğitim programı geliştirme ve güncelleme konusunda Suriye deneyimi üzerine odaklanmayı amaçlamaktadır.

Eğitim Bakanlığı üniversite öncesi öğrenim aşamalarında uygulanacak olan eğitim programı için yeni standartlar getirdiği için, biz bu çalışmada temel eğitim aşamasında uygulanacak olan standartları ve bunlar üzerinde yapı-

lan sosyal çalışmaları ele alacağız. Çalışma temel eğitim döngüsünün genel amaçlarını ve müfredatın geliştirilmesi için yapılması gerekenleri açıklayarak başlamaktadır.

Ardından, araştırmacı müfredat için geliştirilen ulusal standartlara uygulanan yöntemi ve 2004 yılında uygulamaya konulan ve şu an üçüncü aşamasına ulaşmış bulunan projenin aşamalarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, çalışma genel eğitim yöntemlerine dair konulan ulusal kriterlerden ve içinde bulunduğumuz dönemde karşılaşılan güçlüklerden de söz edecektir. Son olarak, küreselleşme, teknolojik birikim, küresel rekabet, uluslararası tekeller, şiddet, aşırılıkçılık ve terörizm tehditleri ve çevre kirliliği gibi meydan okumalarla baş edebilmek için getirilen önlemler ve kriterlerle ilgili bilgi verilecektir.

Çağdaş Sorunlar Çerçevesinde, Öğretim Yöntemlerinin ve Kriterlerinin Geliştirilmesi için Temel Gerekliklerin Yerleştirilmesinde:

Suriye Deneyimi

Giriş

İçinde bulunduğumuz yüzyıl bilginin hızla yayıldığı ve sonuçlarının hızla etkili olduğu, hayatın tüm alanlarında hizmete konan teknolojik yeniliklerin geliştiği, küreselleşme çağına bir gereği olarak sosyal, iktisadi, siyasi ve kültürel alanlarda hızlı değişimlerin yaşandığı bir çağ olarak farklılaşmaktadır. Bu hızlı değişiklikler, eğitim sistemini modern insan yetiştirme konusunda bir takım güçlüklerle karşı karşıya bırakmıştır. Ulusal gelişme ve modernleşme için eğitim kesiminin temel motorlardan biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kesimde yapılacak olan reformların önemi, Suriye'nin bu değişime katkı sağlamak üzere eğitim ile ilgili istenen sonuçlara ulaşma amacıyla yaşamakta olduğu kapsamlı kalkınma hareketleri ışığında, açıkça ortaya çıkmaktadır.

Eğitim programının ülkenin ve vatandaşların gelişmesi için gerekli olan temel sütunlardan biri, toplumsal kalkınma ve ilerlemenin esası ve ulusal güvenliğinin odak noktası olması nedeniyle, kriterlerin belirlenmesi ile ilgili hangi yöntemlerin belirleneceği konusunda en son yenilikler bu alana taşınmıştır. Bu kriterler eğitim kurumlarının başvuru kaynağı olacak; bunlar sayesinde amaçlar, sorumluluklar ve roller belirlenecek, sonuç olarak başarı düzeyi ve kalitesi ortaya çıkacak, sınav ve hesaplama çerçevesi belirlenmiş olacaktır.

Öğretim kalitesinin güvence altına alınabilmesi gelecekle ilgili hedeflerin ve uluslararası gelişmelerin tanımlanması gerekmektedir. Böylece öğrenci, öğrenmesi gerekenleri zamanında öğrenmiş ve öğretimin her aşamasında bunları uygulayabilecek düzeye gelmiş olacaktır. Ayrıca, sonuçlar da değerlendirilebilir ve karşılaştırılabilir bir hale gelecektir. Tüm bunlar getirilen kriterler sayesinde sağlanacaktır.

A. Temel eğitim aşamaları için genel hedefler

Temel öğretim aşamasında eğitimin amacı, öğrencinin vicdani, bilimsel, düşünsel, ruhsal ve bedensel yönlerden dengeli bir kişilikte yetiştirilmesidir. Bu da öğrencinin ruhsal gelişimini, teknoloji kullanmasını; sosyal, ulusal ve evrensel olaylara olumlu ve yaşına uygun tepki vermesini, hayati durumlarda görevlendirilebilecek ve lise eğitimi alabileceğe hale gelmesini sağlayan bilgiler, yetenekler ve oryantasyon kazanması sayesinde mümkündür.

B. Temel eğitim aşamasında programını gerektiren nedenler

1. Mevcut programın durumu: Mevcut program ile ilgili olarak yapılan değerlendirmeler bu yöntemlerin öğrenciye yüksek öğrenim düzeyinde pek çok bilgi yüklediği ama bu bilgilerin, değerlerin ve kabiliyetlerin, öğrencinin hayatında etkin olarak kullanılmadığı, alıştırmaların ve (simulasyon ve animasyon gibi) uygulamaların da ilave edilmesine ihtiyaç bulunduğu, sadece zihinsel ve pratik yeteneklerin geliştirilmesi üzerine işlediği ve değerlendirme mekanizmasının (hatırlama ve anlayış gibi) en alt düzeyler üzerine odaklandığı şeklindedir.

2. Suriye Arap toplumundaki modern gelişmeler: Suriye Arap toplumu Devlet Başkanı Beşar Esad'ın öncülüğünde ekonomik reformlar ve eğitim – öğretimle ilgili, kültürel ve bilişsel bir kurumsallaşma gerçekleştirmektedir. Bu gelişmeler ışığında, Eğitim Bakanlığı da tüm unsurlarıyla birlikte kendi sistemini ve öncelikle de eğitim programını geliştirme yoluna gitmiştir.

3. Çağımızdaki bilimsel ve teknik gelişmeler: Son dönemlerde temel ve insani bilimlerde önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Psikoloji ve pedagoji de bunlar arasındadır. Son zamanlarda bu iki alandaki gelişmeler hızlanmıştır. Öğrencinin sağlam bir kişilik yapısına sahip olması ve çağdaş yaşamın gerekliliklerine uyum sağlaması için modern teknoloji hayatın tüm alanlarına yaygınlaştırılmadığıdır.

4. Eğitim ile ilgili son gelişmeler: Eğitim bilimleri son yirmi yıl içerisinde büyük bir gelişme göstermiş ve etkilerini hissettirmiştir. Bu etkiler iki alanda hissedilmektedir: birinci alan hayatın gereklilikleri, ikincisi ise yöntem inşası zorunluluğu ile ilgilidir.

Çağdaş hayatın gereklilikleri yaratıcılığı, öğrenim kültürünü, üretimi, kendine güveni, bilişim dünyasından haberdar olmayı ve sürekli ve istikrarlı değerlendirmeyi zorunlu hale getirmiştir. Program inşası zorunluluğu ise, öğrencinin öğretim faaliyetlerinin eksenine haline getirilmesini, eğitim metotları ile öğrenim araçları arasında doğru bağlar kurulmasını, programın maddeleri ile teori – pratik dengesi arasında olgunlaşma sağlanmasını, sağlıklı beslenmeyi, psikolojik bakımdan sağlıklı nesiller yetiştirilmesini, tüm dünya halkları arasında insanlık bilincinin geliştirilmesini, hangi yeteneklerin ve hangi temel

bilgilerin verileceği konusunda terkedilmiş fikirlerin gözden geçirilmesini, program yapımında gelişmiş ülkelerin deneyimlerinden istifade edilmesini zorunlu hale getirmiştir.

C. Öğretim programı için geliştirilen ulusal kriterlerin dayanakları

Eğitim programı kriterleri öğrencinin günlük yaşamında ihtiyaç duyacağı bilgileri, yetenekleri ve değerleri kapsar. Bu nedenle, öğretim uygulamalarından sorumlu olanlara ilişkin olarak konulan kriterler; eğitim ve psikoloji uzmanları, denetimciler, öğretim üyeleri, öğretmenler, okul müdürleri, veliler, öğrencilerin kendileri ve bölgesel toplum tarafından konulur.

Ulusal eğitim programının kriterleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Öğrencinin ihtiyaçları, ilgi alanları ve sorunları ile uyumluluk.
2. Öğrenci üzerine odaklanma ve öğrenciyi ilerleme konusunda katılımcı ve etkin bir unsur haline getirme.
3. Bilimsel gelişmelerin ve teknolojinin yakından izlenebilmesi ve küresel gelişmelerle baş edilebilmesi tüm öğretim alanları ve düzeyleri için, karşılaştırılabilir, değerlendirilebilir, öğrencinin yaşına uygun ve onun yeteneklerini geliştiren, bilimsel gelişmeleri ve teknolojiyi yakından izlemesini ve küresel gelişmelerle baş edebilmesini sağlayan bir müfredatın konulması.
4. Öğrenciyi bireysel, toplumsal, eğitimsel ve mesleki düzeylerde varlığını nasıl sürdüreceğini, nasıl yaşayacağını, nasıl çalışacağını ve nasıl olması gerektiğini öğreten iyi bir eğitimle donatmak.
5. Kazanılan yetenekleri yaşam alanlarında kullanırmak.
6. Öğrenimde canlılığı teşvik eden ve eğitimde etkinlik yollarını açık tutan bir eğitim stratejisi ortaya koymak.
7. Doğru ve mantıklı değerlendirme yöntemleri ortaya koymak.
8. Aşamalar, denetimler, yapılandırmalar ve düzenlemelerle ilgili zaman çizelgesinde sürekliliğin sağlanması.

D. Eğitim programı geliştirmede aşamalar

1. Birinci aşama: Kriterler ve telif ile ilgili belgelerin ortaya konması.
2. İkinci aşama: Belgelerin dâhili değerlendirme ölçüleri çerçevesinde ve bir ekip tarafından değerlendirilmesi. Ardından üniversite öğretim görevlileri tarafından değerlendirilmesi ve daha sonra uluslararası [ölçülere göre] bir değerlendirme yapılması.
3. Üçüncü aşama: Kitap telif yarışmasının ilanı.
4. Dördüncü aşama: Okul ortamı ile ilgili kriterlerin konulması.
5. Beşinci aşama: Değerlendirme ve sınav düzenini oluşturulması.

6. Altıncı aşama: Yeni programın geçici bir plan çerçevesinde devreye sokulması.

7. Yedinci aşama: Yeni program uygulamasının sürdürülmesi.

Hatırlatmalıyız ki, Şu anda bakanlık üçüncü aşamaya ulaşmış bulunmaktadır.

E. Kamusal öğretim için geliştirilen ulusal kriterlerin özellikleri

Eğitim bakanlığı programda eğitim ile ilgili olarak yer alan tüm maddelerle ilgili kriterler koymuştur. Söz konusu kriterlerin evrensel olarak nitelenebilmesi için gerekli olan hususlar:

1. Ölçülebilirlik.
2. Süreklilik ve ilerleyicilik
3. Toplumsallık ve ahlakilik
4. Esneklik
5. Katılımcık ve dayanışma ilkelerini gerçekleştirmek.
6. Dengelilik
7. Ulusallık
8. Karşılaştırılabilirlik

F. Toplumsal ve İnsanî eğitim dalları için ulusal kriterler

Toplumsal ve İnsanî bilim dalları anlatılmak isten “tarih, iktisat, sosyoloji, coğrafya... gibi bilimlerden derlenen bilgilerin, değerlerin ve yeteneklerin öğrenciye verildiği ders müfredatı çerçevesinde, sosyal ve insani bilgilerle ilgili malumatı içeren bütünleyici ders programıdır.”

Bu derslerin amacı, öğrenciye kendini, toplumunu, çevresini ve dünyayı anlama konusunda yardımcı olmak, sorumluluk hissiyle donanmasını ve toplum içerisinde etkin bir vatandaş haline gelmesini bilgi yetenek ve değerleri kazandırmak, öğrenciyi bölgesel bakımdan Arap dünyasının ve tüm dünyanın sorunlarını anlayacak ve bunların çözümüne katkı sağlayabilecek güce erdirtmek ve onun kamu yararı için fikir, görüş belirtme ve karar alma yeteneği kazanmasına yardımcı olmaktır.

G. Toplumsal eğitim programının genel hedefleri

Toplumsal eğitim programının hedefi vatandaşın, toplumu ile ilgili sorunlara tepki verme, karar ve inisiyatif alma gücüne sahip bir birey olarak eğitilmesini hedeflemektedir. Öğrenciden:

1. Ulusal [Suriye bağlamında], milli [Arap milleti bağlamında] ve insani aidiyet duygusuna sahip,
2. Devletin ulusal, bölgesel ve evrensel düzeydeki hedeflerine katkı sağlayabilecek güçte,

3. Ülkesinin yasalarına ve evrensel yasalara riayet eden,
4. Arap ulusuna, Arap diline ve kültürüne saygılı,
5. Bölgesel ve Evrensel çevreyi koruyan,
6. Toplumsal duyarlılığa sahip olan,
7. Toplumunda iletişim gücüne sahip olan,
8. Bilimsel, eleştirel ve sistemli düşünce gücüne sahip olan,
9. Karar ve sorumluluk alma gücüne sahip olan,
10. Çevresel, bilimsel, toplumsal, vatandaşlıkla ilgili ve iktisadi gerçeklikleri, ilkeleri ve kavramları anlama gücüne sahip olan,
11. Kişisel öğrenme, araştırma yöntemi kullanma, ekip çalışması yapma, hayatın farklı alanlarında teknolojiyi –olumlu ve olumsuz yönlerini kavrayarak- kullanabilme gücüne sahip,
12. Başkalarının görüşlerine saygılı olmak, çoğulcuğun olumlu yönlerine inanıp bunu kamu yararına ve toplum hizmetine kullanabilen bir vatandaş olması beklenmektedir.

H. Çağımızdaki meydan okumalar çerçevesinde, toplumsal eğitim programının rolü

Günümüzde Arap dünyası küreselleşme, aşırılıkçılık, terörizm, çevre kirliliği, nüfus patlaması ve temel eğitim önüne ciddi engeller çıkaran ve eğitimden sorumlu kesimin sırtına büyük sorumluluklar yükleyen diğer bir takım çağdaş meydan okumalarla karşı karşıyadır. Bu sorumluluklardan bir bölümü öğretmenlerin yetiştirilmesi, diğer bir bölümü ise eğitim programı ile ilgilidir.

Herkes tarafından bilinmektedir ki, bu meydan okumalar inançlarda, değerlerde ve davranışlarda birçok değişikliklerin meydana gelmesine neden olmuştur. Söz konusu meydan okumalar çerçevesinde, eğitimin bu değişikliklerle baş etmesi zorunlu hale gelmiştir. Tüm beşeri ve maddi kaynakların bu yönde harekete geçirilmesi ve kalkınma için hemen adım atılması gerekmektedir. Bu meydan okumalarla başa çıkabilmek için, Eğitim programı üzerinde köklü değişiklikler yapmak da acil bir zorunluluk haline gelmiştir. Aşağıda bu meydan okumalar ve bunların her biri ile ayrı ayrı mücadele noktasında, toplumsal eğitim programının rolü üzerinde duracağız.

1. Küreselleşmeden gelen meydan okuma

İçinde yaşadığımız çağın [öncekilerden] farkı devletler ve ülkeler arasındaki etkileşimin artmasıdır. Bir ülkede meydana gelen olumlu ya da olumsuz herhangi bir değişiklik diğer ülkelerde yankılanmaktadır. Farklı kültürler eskisinden farklı bir potada karışıp kaynaşmakta ve yeni bileşimler meydana getirmektedir. Hızlı değişim ile mücadele edemeyen eski öğretim [programları] nedeniyle de işsizlik artmaktadır.

Bu meydan okumalar eğitimciler ve toplumsal eğitim programı planlamacıları için bir uyarı mesabesinde. Bu uyarı, yapılan programlarda ve amaçlanan hedeflerde, Arap ulusuna ait özellikleri dikkate almak kaydıyla, evrensellik ilkesini kuşatma üzerine vurgu yapılmasını gerektirmektedir. Nitekim kriterlerle ilgili belgenin hazırlanması sırasında aşağıdaki noktalar dikkate alınmıştır:

1. Alanın, toplumsal eğitim programı konusunda medeniyetleri, evrensel gelişmeleri ve ulusların kültürlerini kapsayacak şekilde düzenlenmesi.
2. Öğrencinin, küresel sistem içerisinde vatanının konumunu ve toplumların gerçekliğin değişmesi üzerindeki rollerini anlaması.
3. Öğrencinin; olayların meydana gelişi üzerindeki Arap medeniyetinin, İslam medeniyetinin ve evrensel medeniyetin rollerini anlaması.
4. Öğrencinin, Suriye tarihinin dünya tarihindeki rolünün farkında olması.
5. Öğrencinin, kültürün ve kültürel çeşitliliğin çağdaş toplumlar düzeyine erişmede ne denli önemli olduğunu anlaması.
6. Öğrencinin, kültürel mirasın korumanın ve kendi kültürünü geliştirme, zenginleştirme ve yaymanın her toplum için ne denli önemli olduğunun bilincine varması.
7. Öğrencinin, çeşitliliğin ve kültürel zenginliğin insanlığın kültürel mirasını zenginleştirme konusundaki önemini kavraması.

2. Teknolojik Devrimden gelen meydan okuma

Günümüzde dünya “üçüncü dalga” adı verilen ve teknolojik ilerleme ile bilişsel devrimin bir karşımı olan yeni bir devrim sürecine girmiş bulunmaktadır. Bu devrimin başlıca özelliği bilişim üzerine yoğun bir üretim yapan yeni bir toplum ortaya çıkarıyor olması, bilgi ve hizmet üretiminin artması ve planlamada bilgisayara dayanmasıdır. Bilgisayarın iş dünyasına girişi bir takım mesleklerin yok olmasına ya da değişmesine ve yeni mesleklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Eğitim alanında ise öğretmenin öğrencilere bilgi ve belge aktarımını ve okuma, matematik, biyoloji teknoloji gibi derslerin işlenişini kolaylaştırmıştır. Daha iyi çalışma ve öğrenim üzerine odaklanma yanında, bu noktada hatırlatmalıyız ki, ABD 1997 yılında “**Tüm Öğrencilere Üstün Beceri Kazandırılması**” (**Teaching Excellence for All Children**) motto-lu programı uygulamaya koymuştur.

Yukarıda anlatılan nedenlerin ve söz konusu meydan okuma ile baş etme girişiminin bir sonucu olarak Eğitim Bakanlığı toplumsal eğitim programı ile bir takım özel eğitim kriterleri getirmiştir. Bunlardan bir kısmın zikretmek gerekirse:

1. Öğrencinin, bilimsel ve teknolojik ilerlemenin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkisinin farkına varması.

2. Öğrencinin, bilimsel ve teknik ilerleme konusunda bilim adamlarının rolünü anlaması.

3. Öğrencinin, fikirlerini teknoloji vasıtasıyla başkalarına iletebilir hale gelmesi.

4. Öğrencinin, bilimsel buluşları iş hayatında başarıyla uygulamaya geçirmesinin sağlanması.

3. Evrensel rekabetten ve uluslararası tekelcilikten gelen meydan okuma

İçinde yaşadığımız şu günlerde, evrensel rekabetin doğası, eski dönemlerle karşılaştırıldığında, ciddi biçimde değişmiştir. Çünkü daha önce devletlerarasındaki çekişme sömürgeler ve hammadde kaynakları üzerinde hakimiyet kurma şeklinde cereyan etmekteydi. Şimdi ise yarış pazarlarda tekel kurma ve üreticileri cezp etme üzerine devam etmektedir. Üretim ve kalitede öne geçen ülkeler dünya pazarlarında hakimiyet kurmuşlardır. Halklar ve ülkeler tüketici ve üretici olma bakımından uşak – efendi siyaseti uygulama baskısı altındadırlar. Bu noktada, üçüncü dalga adı verilen iletişim teknolojileri karşısında dirençli olabilmek için yerel ve küresel pazarların özelliklerini, tüketicilerin ihtiyaçlarını, pazarın yasalarını ve üretimin özelliklerini bilmenin, kısaca öğretimin, ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda Eğitim Bakanlığı'nın kriterler belgesinin hazırlanması sırasında göz önünde bulundurduğu toplumsal eğitim programı ile ilgili olarak alınan önlemlerin en önemlileri sıralanmaktadır:

a. Öğrencinin iktisadın bireylerin, kurumların, toplumların ve ülkelerin hayatı için n denli önemli olduğunu anlaması.

b. Öğrencinin iktisat bilimi ile ilgili bilgilerini ve eleştirel düşünme ve sorun çözüme yeteneğini iktisadi sorunlara çözüm bulma ve öneriler getirme konusunda kullanması.

c. Öğrencinin, iktisadi sistemleri ve bunların iktisadi gelişme üzerindeki etkilerini anlaması.

d. Öğrencinin, Suriye'deki ekonomik plan ve projeleri anlaması.

4. Şiddet, aşırılıkçılık ve terörizmden gelen meydan okumalar

Dünya geçtiğimiz dönemlerde şiddetin, aşırılıkçılığın ve terörizmin çeşitli şekillerde ortaya çıkan dalgaları altında kalmıştır. Bu dalgalar suç oranlarının artması, kendi toplumlarımızda alışık olmadığımız davranışların yaygınlaşması; alkol, uyuşturucu bağımlılığının artması vb. şeklinde kendini göstermiştir. Bu yönelimlerin ortaya çıkmasının ve yayılmasının bir takım nedenle-

ri bulunmaktadır. Teknolojik araçların gelişmesi, internet iletişiminin ve programlarına gece gündüz devam eden uydu yayınlarının yaygınlaşması, toplumsal baskının etkisini kaybetmesi, dini sınırlandırmaların ve ahlaki kaygıların ortadan kalkması ya da din eğitimi ile verilmek istenenlerin yanlış anlaşılması, hızlı küresel gelişmelere ayak uydurma gücünü bulamama nedeniyle umutsuzluk, hayal kırıklığı ve acizlik gibi duyguların ağır basması, başkalarını körü körüne taklit alışkanlığının yaygınlaşması, yalnızlık ve yabancılaşma duygusunun ezikliği altında öteki düşmanlığının artması vb. bu nedenler arasındadır.

Siyonist sömürgecilik tarafından temsil edilen terörizm Arap ulusu üzerine çöken terörizmin en kötü örneğini teşkil etmektedir. Bölgemizin –Arap dünyasının- geçmişte yaşadığı ve şu an yaşamakta şiddetin, aşırılıkçılığın ve kör taassubun en sevimsiz yönlerinden biri ise toplumumuzdaki bazı çocukların farklı yönlerden ve kişilikleri üzerinde olumsuz yansımaları olacak şekilde şiddete maruz kalmalarıdır. Bu meydan okuma karşısında ulusal bir sorumluluk doğmuş ve toplumsal eğitim programının omuzlarına büyük bir yük binmiştir, çünkü geleceğin gençliği olan çocuklarımızın bu meydan okumaya karşı durabilmesini ve bununla baş edebilmesini güvence altına alacak bir icraatı yönlendirme zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Bu icraattan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

a. Terörizmle ilgili bazı kavramların, terörizm tanımlamalarının, biçimlerinin ve göstergelerinin toplumsal eğitimin başlangıç aşamasına konulması.

b. Arap toplumlarına dayanışmacı, medeni, insanlığa hizmette Arap ulusunun rolünün [anlatıldığı] ve medeniyet alanındaki başarılarının tanımlandığı bir toplumsal eğitimin verilmesi.

c. Toplumsal eğitim programının bazı ahlaki kavramları ve olumlu davranışları, özellikle de sevgi, yardımlaşma, diğerkâmlık, fedakarlık ya da şehitlik, çalışkanlık, eşitlik ve barış gibi kavramları içermesi.

d. Yardımlaşma, sevgi ve ekip çalışmasını yaygınlaştırmak için birlikte öğrenmeye dayalı eğitim yöntemlerinin kullanılmasına ağırlık verilmesi.

5. Çevre kirliliği ve nüfus patlamasından gelen meydan okuma

Çevre kirliliği ve nüfus patlaması ne denli tehlikeli oldukları ancak son zamanlarda anlaşılan olgulardır. Çevre kirliliği hava, su toprak gibi insanoğlunun çevresini kuşatan her şeye bulaşmış durumdadır. Çevre kirliliğinin etkileri insan sağlığını bozmuş ve daha adı duyulmamış serkeş ve tuhaf hastalıkların çıkmasına neden olmuştur. Tıp bilimi bu hastalıklardan kimilerini tedavi etmekten hatta nedenlerini açıklamaktan aciz kalmaktadır. Dahası çevresel ve doğal kaynakların çok büyük bir bölümü ya yanlış kullanılmakta ya israf edilmekte ya da kullanılamaz hale getirilmektedir. Artık pek çok kimse bir çevre

felaketinin arifesinde olduğumuzu söylemektedir. Bu alandaki bilimsel çalışmaların ve uygulamaların gecikmesi de çevre sorunların en önemli nedenleri arasında sayılmaktadır.

Nüfus patlamasına gelince Arap dünyası ülkeleri yüksek nüfus oranına sahiptir. Bu durum kötü beslenme, kaynak yetersizliği, çevre kirliliği, şehirlerin yoğunluğu, umutsuzluğun yaygınlaşması, yaşam güçlüğü vb sorunlara neden olmaktadır.

Bu meydan okuma, söz konusu programı büyük sorumluluğun altından kalkma yükümlülüğü ile baş başa bırakmıştır. Aşağıda toplumsal eğitim programını planlayanların planlama esnasında dayandıkları kriterlerden bazıları verilmektedir:

- a. Öğrencinin bir takım çevre sorunlarını anlaması.
- b. Öğrencinin uygun çevresel davranışlar kazanması.
- c. Öğrencinin, çevre koruma ile ilgili eylemleri ile yaşam koşullarını iyileştirme arasındaki farkı ayırt etme gücünü kazanması, çevre ve çevre düzeni karşısında makul olmayan davranışlardan kaynaklanan zararların nasıl sınırlandırılacağını bilmesi.
- d. Çevre karşısında olumlu tutum ve davranışlar için gerekli sorumluluk bilincinin geliştirilmesi.

Sonuç

Suriye Arap Cumhuriyeti'nde temel eğitim aşaması için program geliştirme çalışmaları ile ilgili olarak verdiğimiz bilgiler Suriye'de eğitimin gelişmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Ne var ki, bu program eğitimle ilgili tek girişim değildir ve bununla birlikte değerlendirilmesi gereken başka girişimler de mevcuttur. Örneğin ülke çapındaki tüm üniversitelerde uygulanan dört yıllık sistem çerçevesinde uygun eğitim kadrosunun hazırlanması ve mevcut kadroların görevleri başındayken yeniden oryantasyona tabi tutulması girişimleri bunlardan bazılarıdır. Bunların dışında da bir takım programlar devam etmektedir.

Farklı meydan okumalar çerçevesinde ele alındığında, temel eğitimi geliştirmenin iki boyutu bulunmaktadır:

Birinci boyut: mekan boyutu, ikinci boyut: zaman boyutu.

Sözün özü: Temel eğitimin geliştirilmesi, programın iyileştirilmesi ve uygulanması; sınav ve değerlendirme yöntemlerinin keskinleştirilmesine ve daha sonra temel eğitim olgusunu istikrarlı bir şekilde güçlendiren, koruyan ve gerekli hallerde çözüm üreten bir idari mekanizmanın varlığına bağlıdır.

GUYANA’DA EĞİTİM GELİŞİMİNİN DEĞİŞİMİ

Dr. Mohammed Ali Odeen ISHMAEL

Guyana Cumhuriyeti Büyükelçisi

Çeviren: Caner SANCAKTAR

Giriş

Sayın Başkan, değerli misafirler, delegeler, hanımefendiler ve beyefendiler.

Öncelikle, Türkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi’ne ve İslami İlimler Araştırma Vakfı’na son derece önemli olan eğitim – özellikle İslam ülkelerinde eğitim – konulu bu Uluslararası Kongre’yi düzenledikleri ve beni tartışmalara katılmam için davet ettikleri için teşekkür etmek istiyorum. Bu davet aynı zamanda bana, uluslararası katılımcılar ve Türk üniversiteleri - özellikle İstanbul Üniversitesi - ve diğer önemli araştırma merkezlerinden akademisyenler ve araştırmacılar ile bu tarihsel şehirde etkileşim olanağı sağladı.

Bildiğiniz gibi Guyana, on yıl önce İslam Konferansı Örgütü (İKÖ)’ne tam üye oldu ve bu örgüt içindeki diğer üye devletler ile yakın siyasal ilişkilere sahiptir. Fakat ne yazık ki şimdiye dek, bizleri birbirimizden ayıran engin fiziksel uzaklıklar nedeniyle, eğitim alanında İKÖ üyeleri arasında işbirliği ilişkileri yeterli düzeyde gelişmemiştir. Bununla birlikte, bazı genç insanlarımıza yönelik verilen burslar şeklinde yardımlar aldık. Fakat bu yardımlar da halen son derece sınırlı kalmaktadır.

Bu forum kesinlikle son derece önemli edinilmiş tecrübeler sunuyor. Çünkü bu kongre, kıymetli akademisyenler tarafından burada temsil edilen çeşitli ülkelerde eğitim ile ilgili problem ve meydan okumalara ilişkin geniş ve değerli perspektifler sunuyor. Aynı zamanda kongre, kendi eğitim sitemimize ilişkin tecrübelerimizi paylaşama konusunda mükemmel bir olanak sağlıyor ve dolayısıyla da, ortak problemlere nasıl karşı koyacağımızı ve bunları nasıl çözeceğimizi öğrenmemize yardımcı oluyor.

Doğrusu bu foruma katılmam, genellikle batı değerler sistemi içinde değerlendirilen fakat tarihsel ve geleneksel Asya ve Afrika etkisi altında olan ül-

kemin, hızla değişen bir dünyada eğitim problemleri ile nasıl mücadele ettiğini göstermemi mümkün kılıyor.

Bugün sunumumda, öncelikle Guyana tarihinin ve coğrafyasının arka planını kısaca özetleyeceğim. Ardından, sömürgeleşme döneminden günümüze dek Guyana’da eğitimin tarihsel değişimini ve dolayısıyla da, karşılaştığımız çok sayıda problem ve etkileri göstermeye çalışacağım. Ve ardından, çok sayıda Müslüman akademisyenin bulunduğu bu forumdaki konuşmamı, milli Müslüman örgütler tarafından ülkemde yürütülen İslam eğitiminin rolünün özet bir perspektifini sunarak sonuçlandıracağım.

Guyana – Tarihsel ve Coğrafik Arka Plan

Asıl konumuza geçmeden evvel, ülkem hakkında kısaca sizlere bilgi vermeme müsaade edin. Güney Amerika’nın kuzeydoğusunda yer alan Guyana, 83.000 mil kare (216.000 km kare) yüzölçümüne sahiptir. 17. yüzyılın başlarına kadar Guyana’da, iç yağmur ormanlarında, Atlantik kıyı dağlarının eteklerinde dağınık halde olan köylerde yaşayan yerli Amerindianlar bulunmaktaydı.

Erken 17. yüzyılda Hollandalılar, güneyin dağlık bölgelerinden Atlantik Okyanusuna doğru ülke topraklarını geçerekten akan çok sayıda nehirlerden bazılarının kıyılarında ticaret sömürgeleri ve küçük koloniler kurdu

Bereketli bataklık kıyı toprakları aşamalı olarak tarıma açıldı ve Afrikalı köle emeği kullanılarak geniş şeker plantasyonları geliştirildi.

1792–1814 döneminde Avrupa savaşları süresince Guyana değişik zamanlarda Fransa ve Britanya tarafından ele geçirildi. Son olarak 1814 yılında Britanya’nın eline geçti ve 1966 yılında bağımsız devlet oluncaya dek Britanya Guyanası sömürgesi olarak kaldı.

1838 yılında köleliğin kaldırılması ve kölelerin özgürleşmesi sonrasında, Hindistan’dan (ve daha az düzeyde Çin ve Portekiz adası olan Medeira’den) işçiler getirilmeye başlandı. Çünkü özgürlüğünü kazanan Afrikalıların çoğunluğu, artık ücret ödeniyor olsa da, plantasyonlarda daha fazla çalışmayı tercih etmiyorlardı. Özgürleşen Afrikalılar, plantasyon sahiplerinden kullanılmayan arazi parçaları satın alarak küçük “kooperatifler” oluşturdu ve böylece, tarım yaparak yaşmalarını idame ettirmeyi öğrendikleri köyler kurdular.

1838 ve 1928 yılları arasında, 200.000 Hindistanlı, şeker plantasyonlarında köleliğe benzer şartlarda çalışacak sözleşmeli emekçiler olarak gemilerle deniz üzerinden Guyana’ya taşındı. Dinsel yapıları bakımından, Guyana sömürgesine taşınan Hindistanlıların yaklaşık %10’u Müslüman, diğerlerinin büyük çoğunluğu ise Hindu idi.

Çalışma sözleşmeleri sona erdikten sonra bu insanların çoğunluğu Guyana’da kalmayı tercih ettiler ve kendilerine Hindistan’a dönüş masrafına denk

düşene değerde topraklar verildi. Bunların çoğu, plantasyonlardan ayrılarak köylere yerleştiler ve buralarda tarımı, özellikle de pirinç tarımını, geliştirdiler.

Çalışma sözleşmesi uygulamasının sona erdiği 1920'li yıllarda da, plantasyonlar, gündelik ücret karşılığında Hindistanlı işçiler çalıştırmaya devam etti. Köylerde tarım yaparak zenginleşen Hindistanlılar ise, aşamalı olarak git-tikçe daha fazla toprak satın aldılar ve ardından başkent Georgetown'da, diğer şehir ve büyük köylerde işletmeler kurdular.

Aynı dönemde, Guyana'da yaşayan Afrika kökenli insanlar, daha iyi eğitim gördükleri şehirlere yöneldiler ve burada sanatçı, öğretmen, polis ve alt düzey devlet memuru oldular. Hindistan kökenli insanlar, eğitim düzeyleri yükselmeye başlayınca, öğretmenlik ve devlet memurluğu mesleklerinde Afrikalılara rakip olmaya başladılar. Fakat hem Hindistanlılar hem de Afrikalılar, kamu işlerinde yönetici pozisyonlarında bulunan İngiliz personelinin yerini 1950'lere kadar alamadılar.

Günümüzde yaklaşık 700.000 olan toplam nüfusun yaklaşık %90'ı Atlantik Okyanusu'na sınır olan kıyı şeridinde yaşıyor. Hindistanlılar toplam nüfusun yaklaşık yarısını, Afrikalılar ise %33'ünü oluşturuyor. Ayrıca genellikle ticaret sektöründe yer alan Çinli ve Avrupalı küçük gruplar mevcuttur. Kıyı dağlarının ormanlık güney iç bölgesinde yaşayan Amerindianslar ülke nüfusunun %8'ini oluşturuyor. Eğitim, iletme ve yerleşik tarım yoluyla ekonomik ve sosyal refahlarını geliştirmek amacıyla önemli çalışmalar yapıyor olmasına rağmen, Amerindianslar, genel olarak ilkel koşullarda yaşamayı sürdürüyorlar. Kıyıda iç kesimlere karayolu ve havayolu ulaşımı zor olsa da, Amerindianslar, aşamalı olarak Guyana toplumuna entegre oluyorlar.

Boksit üretimi ile altın ve elmas madenciliği karlılığı yüksek olan endüstriler olarak geçen yüzyıl boyunca gelişti. Günümüzde Guyana'nın toplam ihracatının %80'ini pirinç, şeker ve boksit oluşturuyor. Son zamanlarda deniz balıkçılığı, kereste ticareti ve altın üretimi kayda değer kazançlar sağlıyor. Fakat dünya pazarında tarımsal ve madensel ürünlerin fiyatlarında meydana gelen düşüş ve ayrıca Avrupa Birliği'nin tarımsal ürünler için koyduğu kotayı azaltması, bu ürünlerin ihracatından elde edilen gelirleri önemli derecede olumsuz etkiledi.

Guyana Eğitimi – Dört Aşama

Geçmiş 50 yıl boyunca, eğitim sistemini, gelişmiş ülkelerde var olan eğitim sistemleri ile görece karşılaştırılabilir bir eğitime dönüştürmek amacıyla programlar uygulandı. Bu programlar, zorunlu ilköğretim eğitiminin kurulmasını, lise eğitiminin geniş ölçekte yaygınlaştırılmasını, kolej ve üniversitelerde teknik ve uzman eleman yetiştirmeye dönük eğitimin yaygınlaştırılmasını içeriyordu.

Üçüncü Dünya Ülkelerinin çoğunluğu Guyana gibi benzer bir süreçten geçiyor. Başka bir ifadeyle, bu ülkelerin eğitim siteleri, eğitimsel az gelişmişlik aşamasından gelişmiş eğitim aşamasına doğru geçiş yaşıyor. Bu geçiş hızı, çok sayıda ulusal ekonomi ve politik faktöre bağlıdır. Dolayısıyla bu geçiş süreci, bazı Üçüncü Dünya ülkelerinde çok yavaş, diğerlerinde ise görece daha hızlı yaşanıyor.

Çok sayıda araştırmacı gelişmekte olan Asya, Afrika, Latin Amerika ve Karaip ülkelerinde eğitimin gelişimini incelediler. Bu çalışmalarda araştırmacılar, ekonomik ve sosyal az gelişmişlikten kaynaklanan ve doğrudan veya dolaylı olarak bu toplumlarda eğitim kalitesini ve bir bütün olarak eğitimin gelişimini etkileyen zorlukların üstesinden gelebilmek için bu ülkelerin nasıl değerli çalışmalar yaptıklarını gösterdiler.

Guyana, İngilizce konuşan Karaipler bölgesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Uzun yıllar Avrupalı güçlerin, özellikle de Britanya'nın sömürgeleri olmuş olana bu bölgenin ülkeleri, eğitimsel gelişimin, her birinin belli hedefleri olan, dört ana aşamasını gösterir.

Birinci aşama, henüz milli eğitim sisteminin var olmadığı Afrika köleliği dönemidir (Özgürleşme öncesi dönem olarak adlandırılan 1838 öncesi). Bu dönemdeki okullar, Beyaz Avrupalı yerleşimcilerin ve toprak sahiplerinin çocuklarına "Hıristiyan" kültürünü öğretmek amacıyla kurulmuştu. Bu dönemde Afrikalı kölelerin eğitimi ve hatta Hıristiyan din adamlarının bu insanlara dini eğitim vermeleri genel olarak sınırlandırılmıştı veya tamamıyla yasaklanmıştı. İlginçtir ki, Afrikalı kölelerinin önemli bir bölümü Müslüman idi. Fakat köle sahiplerinin baskıları ve Hıristiyan misyonerlerinin çalışmaları sonucunda gelen yeni neslin büyük bölümü kendi orijinal inançlarını terk edip Hıristiyan inançlarını benimsediler.

İkinci aşama, 1838'de başlayan özgürleşme sonrası dönemdir. Bu dönemde, Britanyalı sömürge yöneticilerinin sağladığı finans yoluyla, çoğunluğu Avrupalı olmayan kitlelerin çocuklarına yönelik sınırlı bir eğitim sistemi uygulandı.

Halen milli eğitim sisteminin var olmamasına rağmen, Britanyalı yönetici sınıfın çocuklarına yönelik kaliteli eğitim veren ve diğer kitlelere yönelik düşük kaliteli eğitim veren örgütlü bir yapı mevcuttu

Üçüncü aşama – geç 19. yüzyıl ve erken 20. yüzyıl arası dönem – Beyaz olmayan küçük bir grubun ülke yönetimine katılmaya başladığı dönemdir. Fakat bu dönemde eğitim, ulusal kalkınmadan çok, toplumsal yapı içinde bireyin toplumsal mobilizasyon aracı olarak kullanılıyordu. Bazı istisnalar ile birlikte, zorunlu ilkökul eğitime ilişkin yasa bu dönemde 1876 yılında kabul edildi ve uygulamaya girdi.

Dördüncü ve son aşama. bölgedeki çeşitli Britanya topraklarında politik güç halkların eline geçtiği 1950’lerin sonlarında başladı. Bu aşamada eğitimde eşit imkanlar konusunda beklentileri yükseltti ve eğitimsel faaliyetlerini teşvik etti.

Kendi görüşüme göre, politik ideoloji ile birlikte politika, Karaipler’de eğitimsel gelişimin dördüncü aşamasıyla denk düşen 1950’den beri Guyana’da eğitimin gelişimini büyük ölçüde etkiliyor.

Guyana tarihinin değişik dönemlerde Hükümetlerde bulunan çeşitli siyasal partiler arasındaki ideolojik farklılıkların bir sonucu olarak, eğitimde geçiş, özellikle dördüncü aşamada, düz bir süreç izlendi. Tam tersine, ileri hareket dönemleri ve bunları takip eden gerileme dönemleri olmuştur.

1950 Öncesi Eğitim

1950 öncesi dönemde Hıristiyan kiliseleri, nüfusun yaklaşık yarısı Hıristiyan olmayan çok ırklı bir toplumda, hem ilk hem de ikinci derece eğitimi hemen hemen tamamıyla kontrol ediyordu. Göçmen şeker plantasyon sahipleri, Guyana sömürge Hükümetine bağlı olarak çalışan Britanyalı memurlar ve zengin toprak sahipleri ile birlikte bu kiliselerin liderleri, ülkedeki yönetici sınıfın bir bölümünü oluşturuyordu. Bu grupların tamamı sömürge Hükümeti düzeyinde temsil ediliyordu. Halk, bu grupların etkisi ve kontrolü altında, Britanya’ya sadık olmak ve Guyana’da Britanya çıkarlarına hizmet etmek üzere eğitiliyordu.

Britanya kültürünün empoze edildiği bu dönem, halkın büyük çoğunluğunun kullandığı son derece önemli dil formlarının kaybolmasında başlıca sorumlusu oldu. Örneğin, Afrika köleliği döneminde Afrika dillerinin konuşulması teşvik edilmedi. Günümüzde, Afrika’dan Guyana’ya gelenlerin torunları, dedelerinin konuşmuş olduğu Afrika dillerini konuşmıyorlar veya anlamıyorlar. Benzer durum Guyana’da yaşayan Hindistan kökenli insanlar için de geçerlidir. Atalarının en önemli dili olan Hintçe, bugünkü Hint kökenli insanların büyük çoğunlu tarafından konuşulamıyor veya anlaşılıyor.

1953’teki Gelişmeler

1953’ün hemen sonrası döneme, Cheddi Jagan’ın başkanlığını yaptığı ülkenin ilk ulusal siyasal partisi olan sosyalist yönelimli Halkın İlerici Partisi liderliğinde verilen bağımsızlık mücadelesi damgasını vurdu. Parti, gençleri eğitmeye ve bağımsız bir ulusun gelişmesi için zorunlu olan becerileri kazandırmaya yönelik programların – ikinci derece ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması, öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesi gibi – başlatılması taleplerini destekledi ve savundu. Parti aynı zamanda, kamu eğitiminin Hıristiyan kilisesinin kontrolünden alınmasını ve devlet kontrolü altına sokulmasını talep etti.

Bu talepler halkın genel talepleri idi ve bu nedenle, parti 1953 yılında hükümeti kurmak üzere halk tarafından seçildi. Fakat bu ilerici program uygulamaya sokulunca, parti “komünist” damgasını yedi ve Winston Churchill hükümeti Britanya askeri birliklerini göndererek demokratik biçimde seçilmiş olan hükümeti zorla görevden uzaklaştırdı ve parti liderlerinin çoğu hapse atıldı. Sömürgeciliğe karşı yapılan her mücadele, Soğuk Savaş günlerinde “komünist” olarak değerlendiriliyordu ve bu nedenle tolerans gösterilmiyordu.

Ülkeyi yönetmek amacıyla Britanya, seçilmemiş geçici bir hükümeti zorla iktidara getirdi. Bu hükümet, halk tarafından sevilmeyen ve 1953 seçimlerinde yenilgiye uğramış olan sömürgecilik taraftarı politikacılar ile Hıristiyan kilise liderlerinden oluşuyordu. Bu grup iktidara gelir gelmez sömürgecilik taraftarı bir eğitim programını yeniden uygulamaya soktu.

Eğitimsel Başarılar – 1957’den 1964’e

Britanya 1957 yılında seçimlerin yapılmasına müsaade edince Cheddi Jagan’ın liderliğindeki HİP tekrar seçimleri kazandı ve iç işlerinde öz-yönetime müsaade eden, dış işlerinde ve güvenlik güçlerinde ise Britanya Hükümetinin kontrolünü devam ettiren yeni anayasa altında düzenlenen 1961 seçimlerinde de yeniden seçildi.

HİP hükümeti, kamu okullarında öğretmen olma konusunda Hıristiyan olmayanlara – Müslümanlar dâhil – karşı uygulanan sınırlandırmaları kaldırdı. Bundan önce, Hıristiyan olmayan nitelikli insanlar, öğretmen olabilmek ve okullarda görev alabilmek için Hıristiyan olmaya zorlanıyordu.

Ayrıca HİP hükümeti, ilk ve ikinci derece eğitim düzeylerinde devlet kontrolünü başlatan, ikinci derece eğitimi hızlı biçimde yaygınlaştıran, üçüncü düzeyde gelişmiş teknik eğitim programlarını uygulayan, ülkenin değişik bölgelerinde ve en az üç kırsal kesimde öğretmen yetiştiren kolejler kuran ve Guyana Üniversitesini oluşturan çeşitli eğitim projeleri uyguladı. Yıllık ulusal bütçenin %15’nden fazlası gelişen bu eğitim sistemini finanse etmek için kullanıldı. Sonuç olarak, Guyana’da okur-yazarlık oranı 1964 yılına kadar %90’ı geçti.

Bu eğitim programı, 1963 yılında UNESCO’dan yüksek takdir aldı ve 1964’e kadar Birleşik Krallık içinde yer alan Karaip ülkeleri arasında en yüksek eğitim standardına sahip oldu.

Eğitimin kitlelere taşınması sömürgeciliğe karşı hareketi güçlendirdi ve yoksul kitlelerin yaşam standardını yükseltmeyi amaçlayan politikalar, 1953’te olduğu gibi, bağımsızlık karşıtı olan siyasal muhalefet tarafından derhal “komünist” olarak etiketlendi. Bunu, HİP hükümetini devirmeyi amaçlayan ve CIA tarafından desteklenen muhalif grupların şiddet eylemlerini içeren 1963–1964 dönemi takip etti. Bu yıllarda Guyana, bir toptan iç savaş tecrübe-

si yaşadı. En sonunda, Amerikan ve Britanya işbirliği ve manipülasyonu yoluyla, Britanya Sömürge Ofisi yeni bir seçim sistemini uygulamaya soktu. Yeni seçim sistemi, Aralık 1964 seçimlerinde oyların en yüksek bölümünü almayı başaran Cheddi Jagan’ı ve partisi HİP’i yeni oluşturulan hükümetin dışında kalmaya zorladı.

Britanya yönetimi, iki ana muhalefet partisini bir koalisyon hükümeti içinde örgütledi ve hemen ardından Mayıs 1966 tarihinde Guyana’ya bağımsızlık verdi. Koalisyon hükümetinin büyük partisi, Forbes Burnham liderliğindeki Halkın Ulusal Kongresi (HUK) idi.

Eğitim Politikaları ve Gerileme – 1964’ten 1992’ye

Şiddetli biçimde anti-sosyalist olan yeni hükümet, eğitim alanında devlet kontrolünü azaltarak, okul inşası sürecini durdurarak, aynı zamanda da, kırsal kesimlerde açılmış olan öğretmen yetiştirme kolejlerini kapatarak HİP’in eğitim programını tersine çevirdi. Buna karşılık, hükümet, Guyana Üniversitesinde teknik eğitimi geliştirmeye devam etti. Fakat çok sayıda üstün nitelikli profesör üniversiteden uzaklaştırıldı.

HUK, hükümet içindeki koalisyon ortağını 1968’de hükümetten attı ve 1968, 1973, 1980 ve 1985 yıllarında kendi iktidarını devam ettirmek amacıyla uluslararası düzeyde kınanan hileli seçimler düzenledi.

Önceleri açıkça ani-komünist olduğunu deklare etmiş olan HUK Başkanı ve Başbakan – 1980’de ise Devlet Başkanı olacak olan – Forbes Burnham, 1975’ten sonra kendisini sosyalist olarak ileri sürdü ve eğitimin, sosyalist toplumu inşa etmeye yönelik bir araç olması gerektiğini duyurdu.

Böylece 1976 yılında hükümet, eğitim üzerinde, daha önceden sert biçimde karşı çıkmış olduğu devlet kontrolünü kurdu ve anaokulundan üniversiteye kadar tüm okullar ücretsiz hale getirildi. Bu yeni eğitim programı geniş kabul gördü. Fakat Guyana tarihini çarpıtan propaganda formundaki “ideolojik eğitim”in uygulanması, sadece HİP tarafından değil, değişik ideolojilere sahip diğer toplumsal ve siyasal gruplar tarafından da sert muhalefet gördü.

Burnham 1985 yılında öldü. Fakat onun yerine geçen ve hükümetin lider kadrosunda yer alan takipçileri, Burnham’ın eğitim alanındaki politikalarını devam ettirdiler. Fakat takipçiler, Burnham’ın ekonomik ve siyasal anlayışını ve önceliklerini sosyalist hedeflerden uzaklaştırdılar ve borç veren çok taraflı çeşitli ajanslar ile – Uluslararası Para Fonu (IMF) dâhil – gelişmiş büyük sermayenin çıkarları için anlaşmalar imzaladılar.

1980’lerin sonuna kadar, ulusal ekonominin son derece kötü yönetilmesinden dolayı, yaygın yolsuzluk, anti-demokratik politikalar, yaygın toplumsal hastalıklar ortaya çıktı ve eğitim standartları ciddi biçimde bozuldu, geriledi.

Okullarda öğrenciler arasında zayıf disiplin oranı gittikçe geriledi, kötüleşti. İlkokula ve ortaokula katılım düzeyi büyük ölçüde azaldı. Karip ortaokullarda sınavlardaki başarısızlık oranı, bölge ülkeleri arasında en kötü olarak Guyana'da gerçekleşti.

Ücretsiz eğitim politikasından geri dönüş, hiç kuşkusuz IMF baskısının bir sonucu idi. Rejim, Guyana Üniversitesi için görece olarak yüksek harç uygulamasını başlattı. Yüksek harç uygulamasının, kurumun finansal gücünü arttıracaklarını ve böylece yüksek kalitede öğretim kadrosunun istihdam edilebileceği iddia edilmiştir.

Guyana'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra ilk özgür ve adil seçimler uluslararası gözlemcilerin gözetiminde Ekim 1992 tarihinde düzenlendi ve Cheddi Jagan Devlet Başkanı olarak geri döndü. Aynı zamanda Jagan'ın partisi HİP, parlamento seçimlerinde oyların büyük çoğunluğunu kazandı ve Jagan'ın 1997 yılında ölümünden sonra da, 1997, 2001 ve 2006 seçimlerinde başarısını devam ettirdi.

Genel Değerlendirme

Guyana gibi ülkeler, eğitim sitemlerinin değişimini mevcut koşulları geliştirmeye yönelik daha pozitif ve demokratik bir yaklaşımla hızlı gerçekleştirebilirler. Açıkça belli ki, bu ülkelerde uygulanması mümkün olan yöntemlerden birisi, eğitim harcamalarını arttırmaktır. Bu yöntem Guyana'da, anti demokratik uygulamaların yaygın olduğu 1992 öncesi hileli ulusal seçimler döneminde engellenmiştir. Bu dönemde rejim, muhalefeti boğmak için, görece daha büyük ve güçlü bir orduya ihtiyaç duyuyordu ve bu nedenle ulusal bütçenin %11'i güvenlik harcamalarında kullanılıyordu. Buna ilaveten, büyük çapta dış borç mevcuttu. Bu borçlar, borç veren uluslararası ve ikili donörler ile geri ödeme biçiminin ve borçların hafifletilmesi konusunda yeniden görüşmelerin yapılması için 1992 sonrası yönetime devredildi.

1992'den itibaren Guyana, eğitim ile ilgili altyapının geliştirilip yaygınlaştırılmasında olumlu bir trend yakaladı. Harap olmuş çok sayıda okul tamir edildi ve yeniden canlandırıldı ve ülkenin değişik bölgelerinde yeni okullar inşa edildi. Öğretmenlere yönelik eğitim imkanları geliştirildi ve Guyana Üniversitesi'nin yeni bir kampüsü ülkenin doğu bölümünde kuruldu. Bunlara ilaveten, teknik eğitim veren en az iki yeni enstitü ülkenin kırsal bölgelerinde açıldı. Bölge okullarında sınav başarısı oranı yıldan yıla gelişme gösterdi.

Fakat tüm bunlar, eğitimle ilgili problemlerinin var olmadığı anlamına gelmiyor. Kuzey Amerika'ya göçler nedeniyle, Guyana halen yetişmiş nitelikli öğretmen sıkıntısı yaşıyor. Nitelikli personel, dünyanın bu bölümündeki yüksek ücretler tarafından cezp ediliyor.

Yüksek okur-yazarlık oranına karşın, artan bir “işlevsel cehalet” oranı mevcut. Ayrıca, öğrenci disiplininde gerileme ve kötüleşme, pek çok okulda önemli bir problem olmaya artarak devam ediyor.

Cinsiyet açısından eğitimi ele aldığımızda, 1980’lerin sonundan itibaren ilginç bir durum ortaya çıkmıştır. Geçmişte, ikinci ve üçüncü derece eğitimde erkek öğrenciler ile bayan öğrenciler arasında erkeklerin lehine büyük bir eşitsizlik mevcutken, şu anda bunun tersi bir trend açıkça görülmektedir. Şu anda ortaokullarda, öğretmen kolejlerinde ve hatta üniversitelerde daha fazla bayan öğrenci vardır.

Aynı zamanda, tam anlamıyla devlet kontrollü eğitimden uzaklaşma yönünde önemli bir değişim söz konusudur. Şu anda, her ne kadar Eğitim Bakanlığı’nın gözetimi altında hazırlanan milli müfredat yönerge ve ilkelerine uyum zorunda olsalar da, gittikçe daha fazla sayıda özel ilkokullar ve ortaokullar faaliyet halindedir.

Müslüman kuruluşlar dâhil tüm dini gruplar yeni durumdan fayda sağladılar. 1990’ların ortalarından itibaren, dini gruplar, tüm dinlere mensup çocuklara dini eğitim imkanı sağlayan birkaç ilkokul ve ortaokul kurdular. İki Müslüman grup – Guyana İslam Örgütleri Konseyi (GİÖK) ve Guyana İslam Vakfı (GİV) – bu alanda başarılı girişimler ve çalışmalar yapmıştır.

İslam Eğitime Genel Bakış

Şimdi sizlere Guyana’da İslam eğitimi hakkında genel bilgi sunacağım.

Guyana’da İslam eğitimi vizyonu hızla değişen bir dünyada yaşam zorluklarına göğüs gerebilme kabiliyetine sahip, kendi dininden ve çevresinden haberdar bir toplumun gelişmesine ve devamına yöneliktir. Bu eğitim biçiminin amaçları şunlardır:

1. Guyana Müslümanlarını kendi dinlerinin temel ve mecburi yönleri hakkında eğitmek.

2. İslam eğitimi için materyal yardımları ve burs olanaklarını geliştirmek amacıyla yabancı kurumlar ile resmi bağlar kurmak.

3. Ülke çapında Müslüman öğrenim enstitüleri kurmak.

4. Kitle iletişim araçlarının kullanarak resmi sosyal hizmet programı organize etmek.

5. Yeni Müslümanların eğitimini ve dinlerine geri dönüşlerini kolaylaştırmak amacıyla ülke çapında enstitüler kurmak.

Tarihsel olarak Guyana’da İslam eğitimi sadece medrese sistemiyle sınırlıydı. Çocuklar öğleden sonra sınıflara katılırlardı ve Kuran okuma eğitimi alırlardı.

Ülke ve Müslüman cemaati gelişme kaydedince yeni eğitim yöntem ve yaklaşımlarının geliştirilmesi bir zorunluluk haline geldi. Buna ilaveten, toplumsal bilinçte meydana gelen gelişime ayak uydurabilecek uzman öğretmenler ve akademisyenler konusunda artan bir ihtiyaç söz konusuydu.

Bu bağlamda, örneğin, Guyana İslam Örgütleri Konseyi (GIÖK), meydana gelen bu değişime geniş ölçekte cevap verdi. GIÖK'nin eğitim departmanı günümüzde, halen mescit düzeyinde medrese eğitimini devam ettirmekle ve desteklemekle birlikte, kitle iletişim araçlarından geniş ölçekte faydalanan ve kamuya açık konferanslar, çalıştaylar ve seminerler düzenleyerek İslam bilgisini yayıyor.

Ayrıca, düzenli okul eğitimi dönemlerinde verilen kurslar Guyana'da İslam eğitiminin devamlı bir özelliği haline gelmiştir. Bu kurslarda, İslam eğitimi konusunda uzmanlaşmış öğretmenler tarafından dersler veriliyor. Tüm bu çalışmalara rağmen, imamlık yapabilecek ve etkili biçimde misyonerlik fonksiyonu görebilecek yetişmiş Müslümanlar konusunda halen ciddi bir kıtlık mevcuttur.

Bir diğer ulusal İslam örgütü olan Guyana İslam Vakfı, GIÖK'ne benzer biçimde, Arap dili kursları yürütmektedir ve bu kurslardan temel Arapça tekstleri okuyup yazabilen öğrenciler yetişmektedir.

Her iki kuruluş aynı zamanda İslam çalışmaları kursları ve imama eğitimi kursları yürütüyorlar. Bu kurslarda öğrenciler, kendi cemaatlerine faydalı olabilecek biçimde geniş ölçekte öğretmenlik ve liderlik becerisi donanıyorlar.

Belirtilmesi son derece önemlidir ki, Guyana Müslümanlarının tarihi Hindistan alt kıtası ile doğrudan bağlantılıdır. Çünkü Guyana'daki ilk Müslümanların büyük bir bölümü, 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın başlarında Britanyalılar tarafından Hint alt kıtasından Guyana şeker plantasyonlarına çalıştırılmak için taşınmışlardır.

Hindistanlı Müslümanların ortak dilleri, önceleri İslam dininin propagandasında yaygın biçimde kullanılmış olan Urdu ve Hindu dilleriydi. Fakat Urduca, son otuz yıl sürecinde, İngiliz dilinin gelişmesi ve İslam öğretilerinin ve ayinlerinin propagandasında Müslüman Ortodoks hareketinin Arapçaya vurgu yapması nedeniyle Guyana'da sahne arkasında kaldı.

İngilizcenin evrensel kullanımı, aynı zamanda Hindu dilinin cenaze çanı çaldı ve Hindistanlı Guyanalıların bugünkü kuşağının çok azı Hindu dilini konuşabiliyor. Ne mutlu ki, Hindular, kendi dinlerinin icrasında halen Hindu dilini kullanıyorlar ve son zamanlarda Hindu kuruluşları Hindu dilini öğretmek için ekstra-müfredat kursları düzenliyorlar.

Guyana'da günümüzde, Arap konuşma dilinde eğitim görmüş olan genç Müslüman akademisyenler kuşağı Arapçayı Urducaya üstün tutuyorlar ve di-

ni propagandada Urduca'nın kullanılması dâhil Güney Asya geleneklerini “İslam dışı” görüyorlar. Fakat bu durum tuhaf ve mantıksızcadır. Çünkü Urdu dili, Hindistan orijinli Guyanalı Müslümanların kültürel kimliklerini tanımlamada yardımcı oluyor. Bu durum, Türk Müslümanlarına, “İslam dini eğitiminde Türkçe kullanılmamalıdır” demeye benziyor! Kuşkusuz, bu, tamamıyla kabul edilemez bir durumdur!

Guyana’da Urdu dilinin küçümseniyor olması, Guyana halklarının orijinal dillerinin teşvik edilmediği ve böylece kaybolduğu 1950 öncesi dönemde yaşananlardan, bazı kimselerin iyi bir ders almamış olduklarını gösteriyor.

Fakat ne mutlu ki, günümüzde, dini eğitimde Urdu dilini kullanmayı tercih eden ve aynı zamanda da Guyan Müslümanlarının eşsiz mirasını muhafaza etmeye çalışan en azından bir İslami kuruluş (aynı zamanda Guyana’daki en eski İslam kuruluşu olan Birleşik Sadr İslam Encümeni) var.

Sonuç

Bugünkü sunumum, batı ve doğu ülkelerinde eğitimsel gelişimin karşılaştırılması ana konusu içinde yer aldı. Bu Eğitim Kongresi’ne bir batı ülkesinden katılan tek konuşmacı ben olduğum için, dinleyiciler içinde yer alan tüm eğitimciler ve diğer akademisyenler açısından, kendi ülkelerinde yaşananlar ile bizim tecrübelerimiz ve halen Guyana’da var olan durum arasında karşılaştırma yapmak kolay olacaktır. Tabi ki, tarihsel deneyimlerde benzerlikler mevcuttur. Fakat açıkça görülüyor ki, bizim yaklaşımlarımız, pek çok eğitim alanlarında büyük farklılıklar sahiptir.

Guyana örneğinde, anlattığım tüm bu durumlar, eğitim üstyapısını hem seküler hem de dini düzeyde yöneten ülkelere yönelik sağlam iddialar sunuyor. Buna karşın, bu ülkeler, yeni düşünceler ve ilginç yenilikler için önemli savlar ileri sürüyorlar. Aslında, tüm bu düşünceler ve savlar, eğitimsel gelişimin üst aşamalarına geçiş sürecinin temel öğelerini oluşturuyor, biçimlendiriyor.

KOMOR ADALARI

Chanfi AHMED

Modern Oryantal Çalışmalar Merkezi – Berlin, Almanya

Komor: Genel olarak Eğitimde Özelde ise İslami Eğitimde Arap Dilinin Yeri

Komor takımadası, toplam nüfuslarının yaklaşık %99'u Sünni-Şafi-i olan Müslümanlar olan dört adadan oluşur.

Komorların nüfusunun aşağıdaki şekilde dağılan 640 000 sakinden oluştuğu tahmin ediliyor:

| | |
|-------------|-----------|
| Büyük Komor | : 350 000 |
| Anjouan | : 260 000 |
| Moheli | : 30 000 |

Takımadada Hint Okyanusu'nun güneybatısında Mozambik kanalının girişinde bulunmaktadır. Batıda Afrika, doğuda Madagaskar'dan eşit uzaklıkta (yaklaşık 30 km) yer almaktadır.

Takımadada doğudan batıya 250 km ve kuzeyden güneye 200 km'lik bir deniz alanına uzanmaktadır. Komorlar aşağıdaki gibi dağılan toplam 1860 km_ 'lik bir alanı temsil etmektedirler:

| | |
|-------------|----------|
| Büyük Komor | 1146 km_ |
| Anjouan | 424 km_ |
| Moheli | 290 km_ |

İlkçağdan beri bilinen Komorlar, Hint Okyanusu'nda gemi seferi yapan tüm halklar tarafından birçok kez işgal edilmişlerdir. Ortaçağ'da Araplar tarafından İslamlaştırıldıktan sonra, 18 ve 19. yüzyıllarda Komorlar Madagaskar'dan gelen Sakalava hükümdarları etkisi altında kalmışlardır. Bu işgallerden sakınmak için, Mayotte sultanı bu adayı Fransa'ya bıraktı ve 1843'te himaye altındaki devlet (vesayet, protektora) statüsü elde etti.

Bu vesayet daha sonra diğer üç adaya yayıldı (Büyük Komor, Moheli ve Anjouan), Anjouan adası 1886'da vesayet elde eden son adayıdır.

1927'de Komorlar o sırada Fransız kolonisi olan Madagaskar'a idare bakımından bağlı ayrı bir varlık oluşturdular.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Komorlar "Deniz aşırı Fransız Toprakları" statüsünü elde ettiler.

6 Temmuz 1975'te Komorlar, dört adanın halkının tümüne "Fransız kalmak istiyor musun istemiyor musunuz?" sorusu sorularak yapılan referandum neticesinde tek taraflı bağımsızlığa sahip oldular. Nüfusun %90'ından fazlasını hayır yanıtını verdi. Fransa, bağımsızlığa hayır diyenlerin çoğunluğunun Mayotte adasından olduğunu fark etmesi üzerine bu bahaneyi Mayotte'ü işgal etmek için kullandı. Ancak bu fiili işgale geçerlilik kazandırmak için Fransa daha sonra sadece Mayotte'ta bir referandum gerçekleştirdi ve Mayotte halkının çoğunluğu bağımsızlığa karşı oy kullandı. Böylece Mayotte o zamana kadar Fransız koloni sisteminde tanınmayan bir statü olan "Fransız Cumhuriyeti Bölgesel Topluluk" halini aldı.

Diğer üç ada (Büyük Komor, Moheli ve Anjouan) 2002'ye kadar Komorlar Federal İslam Cumhuriyeti oluşturdular. 2002'den itibaren Komorlar takımadası resmi olarak Komorlar Birliği olarak adlandırılmaktadır.

Ekonomi

Siyasi istikrarsızlığın sonucu olarak Komorlar Birliği hiçbir zaman bir iktisadi yükselmenin koşullarını yaratamadı. Komorlar coğrafi bölünmenin sıkıntılarını yaşarken adaları dışarıya açabilecek altyapının da eksikliğini çekmektedirler. Karayolu ağı kötü durumda. Adalar arasında ve Mayotte'a doğru olan deniz yoluyla düzenli ulaşım yolları da 2004 ve 2005'te hemen hemen yok oldu.

Ekonominin %40'ı gıda maddeleri ekimleri ve kârlı, ihracatın %90'ını oluşturan üç çeşit ekimden (karanfil, ylang ylang ve vanilya) ibaret tarım sektörüne dayanmaktadır. Dünya vanilya kurlarının çökmesi ve tarım yatırımlarının düşük seviyesi ülkenin gelişimi için kaçınılmaz olan ekonomik büyümeye erişmeyi engellemektedir. Komor adaları gıda yönünden kendi kendine yetebilir durumda değildirler ve bu nedenle büyük oranlarda gıda ve işlenmiş ürün ithal etmeleri gerekmektedir. Balıkçılık (yılıda yaklaşık 15 000 ton) gemilerin motorlaştırılmasıyla büyük ölçüde gelişmiş olsa da hala bir zanaat balıkçılığı olarak kalmaktadır.

- Birkaç gıda ve mobilya imalat şirketinden oluşan ikincil sektör, büyük ölçüde zanaat düzeyinde kalmakta ve ekonominin %5'inden azını temsil etmektedir.

- Üçüncül sektör veya hizmet sektöründe (ekonominin %45'i), ithal ürünlerin ticareti egemendir ve bunların hızlı yayılmaları ülkenin ticari açığı-nı giderek daha fazla artırmaktadır.

Bu nedenle ekonomi çok zor durumdadır. Fakirliğin artışı ve halkın yaşam koşullarının (eğitim ve sağlık düzensiz bir haldedir) bozulması ekonomi-

nin belirgin niteliğidir. Aynı zamanda, tam bir dayanışma içinde olan Komor diasporası önemli biçimde, ülkeye para göndermek ve insanlık projelerinin finansmanına katılmak yoluyla nüfusun devamlılığına karşılık gelmektedir.

Ortalama yaşam süresi 62 yıl olarak tahmin edilmektedir. Adaların turistik potansiyeli, doğal sitelerin sayıca çokluğuna ve güzelliklerini korumalarına karşılık henüz değerlendirilmiş değildir.

Yakın zamanda, bu sektörde bir umut doğdu. Gerçekten, 10 Eylül 2007’de, Komorlar Birliği hükümeti ve *Dubai World* şirketi, turizm sektörünü harekete geçirmeye yönelik 70 milyon Amerikan Doları değerinde bir ortaklık anlaşması imzalandı. Bir diğer biraz daha belirsiz bir umut ise Komor sularında petrol ve gaz araştırmalarına eğilim yönündedir. Ülkenin hükümeti ile uluslararası şirketler, özellikle Çin ve Amerikan şirketleri arasında sözleşme görüşmeleri devam etmektedir.

Bu böyleyken, iktisadi büyüme sağlamaya yönelik bir politika öncelikle dışta olduğu kadar içte de yatırımları desteklemeye yönelik olmalıdır. Başta siyasi istikrar, gelişmiş altyapılar (yollar, iletişim araçları ve ulaşım araçları), bir yatırım kanunu vs. olmak üzere birçok etken bu yatırımları desteklemektedir. Ancak hepsinden daha önemli bir etken iyi eğitilmiş, iyi yetişmiş işgücüdür ve asıl düşüklüğün yaraladığı yer de özellikle orasıdır.

Komorlar, daha 2003’te şu okuryazarlık oranına (15 yaşından itibaren) sahipti: tüm nüfusun okuryazarlık oranı %56,5; erkeklerin okuryazarlık oranı %63,6; kadınların ise %49,3’tü.

Ülkenin ilk ve tek üniversitesi kapılarını Temmuz 2003’te açtı. Bundan önce, ortaöğretimlerini bitiren gençler yüksek öğrenimlerini görmek için Fransa’ya gitmekteydiler. Daha sonraları bazıları, çoğunluğunun İslam eğitimi aldığı Arap devletlerine gider oldular. Komor adalarına bu kimselerin radikal İslamcı fikirleri getirdiği tahmin ediliyor.

Bu üniversitenin kurulmasına teşvik eden nedenlerden birinin de zaten bu olduğu söylenir. Gençlere Arap ülkelerine gitmek yerine yerinde bir eğitim olanağı tanınmasıyla İslam radikalizmin yükselişinin önüne geçilmesi düşünülüyordu.

Ancak bu, Komorlar’da Arap dilinin öğretimini azaltmaktan uzaktı. Ancak bu dil nasıl öğretildi, genel olarak eğitimde ve özellikle dini eğitimde yeri nedir? İncelememin konusu budur.

Arapçanın öğretimi Komorlar’da Kur’an okulunda Kur’an okumasından başlamak üzere İslam öğretiminden ayrılamaz. Sadece bir çeşit dini “borç” değil, ama aynı zamanda bir toplumsal gereklilik. Devlet’in, her dönem Arapça eğitimini tüm ülkeye dayattığı genel eğitim programı yönünde yönlendirmesi anlamında bu öğretim tarihsel-siyasal durumlara da bağlıdır. Benzer şekilde

bu inceleme, Devlet'te, yani Devlet'in denetiminde ve Devlet dışında, yani devlet dışı eğitim yapıları ve kurumları içinde ve her iki halde de Komorlar ve Arap dünyasını bağlayan ilişkileri göz önünde bulundurarak Arapça eğitimi meselesini açıklamaya uğraşacaktır.

1886'da takımadanın Fransızlar tarafından kolonileştirilmesinden önce, bu adaların tamamı kültürel ve dini bakımdan Al Busaid'in Arap-Ummanlıları altında Zenzibar hâkimiyetinde geliyordu. Bu, daha az ölçüde olmakla birlikte, tüm koloni dönemi boyunca devam etti. Tüm bu dönem boyunca, Komorların Arap dünyası ile yürüttüğü ilişkileri, Komorluların Zenzibar'da gerçekleştirdiği ve bazen Hadramut, hac yeri dolayısıyla Mekke ve bazen Kahire'de (Mısır) El-Ezher'e uzanan İslami eğitim kalışları ile sınırlandırılmıştı. Buna aykırı biçimde, Komorlar'ın bağımsızlığa kavuşmalarından sonra (1975), bağımsız Devlet'in yeni siyasi makamları Arap dünyasıyla farklı ilişki yollarını hem başlattı hem desteklediler. Bu ilişkiler artık diplomatik bir biçime kavuştular ve diğerlerinin yanı sıra yeni kültürel ve dini ilişkiler yaratacaklardır. Genç Komorlular artık kitleler halinde, aynı zamanda Komorlar'da eğitim kurumları kuran Arap ülkelerinde dini eğitim görmeye gitmektedirler.

Eylül 1993'te, Komorlar Arap Lig'i devletleri üyesi haline gelmişlerdir.

Arap dili eğitimi, Devlet'in eğitim kurumlarında nasıl ayrı tutulmaktadır?

Ellili yılların sonunda veya belki biraz daha sonraları, Arapça eğitimi, yaşıyan bir dil gibi, İngilizce ve İspanyolca ile aynı sıfatla liseye sokuldu.

Bununla birlikte, metot, ders kitapları ve bu konuyla ilgilenen eğitimcilerin temeli ve eğitimleri yoluyla, olay Komorlu gözünde bir sıfattan daha fazla, duyulmamış, orijinal bir karaktere büründü.

Fransız Arapça bilginleri G. Leconte ve A. Ghedira'nın "*Methodes de l'Arabe Littéral*" adlı eserinde belirtildiği gibi bu, Fransızca konuşanların (*francophone*) Fransızca konuşan öğrenciler için benimsediği bir Arapça öğretim metodudur. Öğretim kitabının kendileri için hazırlandığı kişiler eğitimlerini kitabın yazarlarının da yetiştirildiği aynı mantık izinde almaktadırlar. Hepsi ya da neredeyse hepsi, Fransa ve onun kolonilerinde öğretimde dayatılan benzer kalıpları içerisinde düşünüyorlar (Descartes'in kalıpları ve Port-Royal ve Lhomond'un dilbilgisi). Gerçekten de, kitaplarında yazarlar, Fransız Doğu bilimci Silvestre de Sacy'nin, 1820'de yayımlanan ve daha sonraları Avrupa'da Arapça dilbilgisi yazıtlarının da etkilendiği "Arapça dilbilgisi" eserinde kullandığı terminolojiyi kullanmışlardır.

Benzer şekilde yayımlandığı tarih olan 1957 – 61'den itibaren, Arapça öğretimi resmi ders kitabı olarak Fransız okullarının ikinci sınıflarına dayatıldı. Bunun da ötesinde, o zamandan sonra, 1980li yılların sonuna dek, G. Leconte'un 1980li yılların ortasına kadar Arapça öğreniminden sorumlu kişi olduğu Paris Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Ulusal Okulu'nda (Ecole Nationale

de Langues et Civilisations Orientales de Paris) Arapça öğrenimi resmi ders kitabı olarak kullanıldı.

Kitabın tasarlandığı biçime gelince, dönemin diğer yabancı dillerin öğretim kitaplarından hiç de farkının olmadığı görülmektedir.

Temel aldığı pedagoji passiftir ve deneysel (deneye yönelik) değildir. Gerçekten de, öğrencinin ders sırasında aktif ve sürekli bir katılıma yeteri kadar yer vermemekte ve baştan itibaren öğrenciye öğreniminde örneğin erken zamanda bir Arapça sözlükten yararlanmayı öğreterek bağımsız olmanın yollarını vermeyi amaçlamamaktadır.

Kitabın diğer bir yönü, dönemin tüm kitapları ve çakışan tüm bilim kollarında olduğu gibi, Komorlar'ınkinden farklı bir kültürel yapı (bağlam, *contexte*) sergilemektedir.

Çocuk hayata dair kelime dağarcığını bir New York gökdeleninde ve siyasi hayata dair kelimeleri ise Abbasi imparatorluğu'ndan öğrenmektedir. Buna karşın, kitaplarda yerel bir dini seremoni sırasında gerçekleştirilen hareketler veya kullanılan nesnelere dair hiçbir ibare bulamamaktadır. Kitabın bu yönü ve pedagojik tercihleri açıkça görüldüğü gibi Komorlu öğrencilerde olumlu bir sonuç vermemiştir. Tunuslu H. Atoui'nin kitabı (ki 1975'te ülkenin bağımsızlığından sonra Leconte ve Ghedira'nınkinden yerini almıştır) şüphesiz G. Leconte ve A. Ghedira'nınkinden esinlenmiştir. İki eser arasındaki benzerlik, gerçekten de, biçimde olduğu kadar içerikçe de çarpıcıdır.

Bugün, İslam medreselerinde olduğu gibi Fransız özel ve devlet orta öğretimlerinde, çoğunlukla Arap dili eğitimini Arap ülkelerinin İslamcı üniversitelerinde yetiştirmiş Arapça konuşanlar vermektedirler.

Ancak yine de bu sorunları çözmemiştir. Çünkü bu mezunlar çok iyi Arapça konuşanlar olsalar da, ki bu iyi bir şeydir, ülkenin tüm eğitim sisteminin dili olan Fransızcaya hâkim değildirler. Böyle olunca, lise bitirme sınavlarında Arapça sınavı örneğin, iki dilde de versiyon ve tema çevirileri yoluyla yapılıyor.

Bunun neticesinde bu öğretimin sonucu bugün hala en vasat düzeydedir. Bu vasatlık eğitimcilerin seviyelerinin yetersizliğinden daha çok (çünkü çoğunlukla Arapçaya oldukça hâkimdirler) bu konunun öğretiminde aynı eğitim sistemi içinde dahi metotların çokluğu ve tutarsızlığından kaynaklanmaktadır.

Bu cumhuriyet okulunda Arapçayı öğretmek için uygulanan metot sorununun ardında şu üç dile eğitim ve toplumsal ve siyasal alanda verilen yere bağlı olarak gerçek bir kimlik meselesi yatmaktadır: Komorca, ana dil, Fransızca ve Arapça. Aynı zamanda, özellikle Komorlar'ın 20 Eylül 1993'ten itibaren Arap Ülkeleri Ligi üyesi olmalarından itibaren, Arapça konuşan elitlere dönüşme sorunu yatmaktadır.

Bir dilin, bir halkın geçmişinden, bugününden ve özelemlerinden “şeyler”i açıkladığı kelimelerden oluştuğunu ekleyelim. Sadece bir konuşma değil, aynı zamanda onu kullanan halkın sahip olduğu değerleri ve dünya görüşünü açıklamaktadır. Bu nedenle, bu üç dilin her birinin Komorlar’a taşıdığı değerler ve ideolojilerin karşılaşmalarından nasıl bir şok doğabileceği tahmin edilebilir.

Bu nedenle, Komor dilini geliştirme, onu azar azar eğitime sokma ve onu ana etkin ulusal dil haline getirme fikri faydalı bir fikir olurdu.

Bu aciliyet, yerel dilleri ulusal diller ve eğitim dilleri yapma gerekliliği bugün birçok Müslüman ülke için başlangıç olarak sadece ilk adım olacaktır. Dikkatiniz için teşekkür ederim.

AZERBAYCAN'DA EĞİTİMİN MİLLİ VE DÜNYEVİ ÖZELLİĞİ

Doç. Dr. Nurida NOVRUZOVA

Bak  Slavyan Üniversitesi, Baku, Azarbaycan

Çok değerli kongre iştirakçileri, değerli bilim adamları!

Azerbaycan coğrafi açıdan Kafkas da doğuyla batının sınırında bulunuyor. Avrupa'dan doğuya ve doğudan batıya giden yolları Azerbaycan'dan geçiyor. Bu sembolik faktör Azerbaycan kültürünün tüm alanlarında, hem de eğitim sisteminde kendi izlerini yaşatır. Acaba, şimdi doğu ve batı kavramları coğrafi hangi kavramda anlaşılıyor? Çoğu zaman doğu ve batı kavramları coğrafi terimler gibi değil, simgesel anlamda anlaşılıyor. şöyle ki doğu geleneksellik, en önemli özellikleri de mek ndan daha çok zaman göstergesi gibi inceleniyor; doğu eskinin, batıysa yeniliğin temsilcisi gibi veriliyor. Bu kelimeler hem de uygarlığın türü ve düşünce tarzları arasındaki ayrıma göre de simgeleştiriliyor.

Bu konuda konuşulması gereken meselelerden biri de batı ve doğu eğitim modelleri ve şu modellerin özellikleridir diye d ş nuyorum.

Bize göre doğuyu ve batıyı birbirinden ayıran en önemli faktör, doğu düşüncesinde ideal amaç kişinin mükemmelleşmesi, batı düşüncesinde ise toplumun gelişmesinin öncül olmasıdır. Eğitimde de bu amacın doğu ve batı eğitimin esas ilkel farkının görüşünde yiz. İnsanı m kemmelleştirmeyi, onun  stat- ğrenci ilişkilerini  nder tutan doğu modeli ile çevrenin kendisini, toplumu yetkinleştirmeyi önüne amaç koyan ve eğitimi toplumun bir bölümü gibi kabullenen batı modeli arasında fark gerçekten çok büyük.

Ama şimdi dünyada tam doğu ve tam batı modeli kalmamış. şimdi geleneksel doğu ülkelerinde de eğitim sistemi değişmiş ve batı eğitim sisteminin etkisiyle "ağdaşlaşmıştır". Fakat batı ülkelerinin kendisinde bile tam batı eğitim atıldığından şimdi ağdaş batı eğitim sistemi söz konusu olduğu zaman, biz XIX yüzyıldan sonra oluşan ve kendi metodoloji temelini F. Bekondan almış eğitim sistemini d ş nuyoruz. Bu eğitimin asıl amacı onun bilgilerin deneyim ile kontrol edilmesine dayanmasıdır. Yani her tür bilgi yalnız deneyim yolu ile değil, hem de pratikle de kazanılabilir.

Herkes biliyor ki, eğitimde en önemli amaç öğretmektir. Fakat neyi öğretmek ve nasıl öğretmek konusunda batı ve doğu eğitimi gerçekten farklı.

Çağdaş batı ülkelerinde eğitim sistemi, belirli branş üzere bilgi edinmiş uzmanları üretim süreçlerinin aktif katılımcısı gibi hazırlıyorlar veya sosyal bilgiler edinmiş öğrenci toplumsal ve sosyal olayların aktif katılımcısı gibi yetiştiriyor. Fakat doğuda durum farklı. Alınmış bilgiler teknolojiye sınımlanıyor ve ya bu süreç çok ağır aksak ilerliyor.

Eğitim Devletin Strateji Alanıdır.

Hükümetin halka mahsus olduğu bağımsız bir ülkede eğitime büyük ilgi demokrasinin gelişimine hizmet ediyor ve geleceğin göstergesi gibi tanımlanıyor.

(Rıçard U. Rayli, ABD Eğitim Bakanı)

Azerbaycan da Eğitim Sistemi: yenilikler, perspektifler

Azerbaycan büyük Türk kültürünün ve hem de Doğu dünyasının bir parçasıdır. Kendinin ulusal gelenekleriyle türkücülüğü, çağdaşlığı ve İslam manevi değerlerinin taşıyıcı gibi kabul eden çağdaş Azerbaycan yeni eğitim sistemi kurarken milli ve geleneksel faktörleri de düşünmektedir.

Azerbaycan İslam toplumunun yaşadığı bir bölge olduğundan dolayı XIX yüzyılın evvelinde Rusya tarafından işgal edilen Azerbaycan da Rus ve Avrupa eğitim modelleri yapılmaya başladı. İlk dünyevi üniversite Azerbaycan da 1919 yılında açıldı.

Azerbaycan eğitimi Sovyetler döneminde Sovyet eğitim sisteminin bir parçası gibi mevcut olmuştur. Sovyetler döneminde, 1920–1990 yılları arası 80 yıllık zamanında eğitimin durumu şöyle olmuştur:

- Eğitim tam olarak devlet nezaretine alınmış.
- İslam'da olan halkların alfabesi değiştirilmiştir. Arap ve Latin alfabeleri kiril-Rus alfabesi ile değiştirilmiştir ki, bu da halkları büyük İslam dünyasından uzaklaştırmıştır.
- Milli eğitim ananeleri dağıtılmış Sovyet ideolojisine dayanan yeni sistem kurulmuştur.
- İslami değerler baskı altına alınmış, okullarda İslami bilgilere yasaklar konulmuş, din adamları, evliyalara, ya öldürülmüş ya da Sibiryaya sürgün edilmiştir.

Sovyetler Birliğinin dağılması, bağımsız devletlerin kurulması her bir devletin Milli Eğitim Sisteminin değişimini sağladı.

Bağımsız Devletler Birliği Ülkelerinde Eğitim Sistemi

Şimdi BDB ülkelerinin çoğunda Sovyet Eğitim kuralları hala devam ettiğinden Batı standartlarıyla denkleştirmek sadece formalite olarak geçiyor. BDB ülkelerinde Komünist ideolojisinden resmen kurtulsalar da, onun kalıntıları olan eğitim yöntemlerinden eğitime geleneksel yaklaşımdan tamamen kurtulamıyorlar. Sovyet Eğitim Sistemi bilimsel bilgilerin, haberlerin teori bilgile-

rin verilmesine dayanmaktaydı. Teori bilgilerle deneyim arasında bağlılık çok azdı veya alınmış teori bilgiler gerçek bilgilere uymuyordu.

şu anda BDB ÷lkelerinde gör÷len değişiklikler Reformlar çoğu zaman formalite öteliiği taşırlar. Değişiklikler sonuna kadar sürdür÷lmemektedir. Örneğin, BDB ÷lkelerinde aspirantura (yüksek Lisans) mastır ile beraber yapılmaktadır. Eğitim yönetilmesinde eski sistem devam ediyor. M÷lkiyet işlemlerinin değişmesi, eğitimde demokrasileşme çok yavaş ilerlemektedir.

1990'dan Sovyetler Birliğinin dağılması, bağımsız devletlerin kurulması her bir devletin Milli Eğitim Sisteminin değişimini sağladı. Azerbaycan'da da yeni eğitim sisteminin uygulanması gündeme geldi. Yeniden Latin alfabesine geçildi. Bağımsız Azerbaycan da ilk Eğitim Kanunu 1992 de kabul edildi. Bu kanun Azerbaycan'da eğitim sistemini Bazı tam olarak Avrupa Eğitim Sistemine yaklaştırmak, önemli değişimler yapmak için tüzel koordinasyon meydana getirdi.

Azerbaycan'da Eğitim Sisteminin yönetilmesi, m÷lkiyet işlemlerine alternatif seçimler olmuştu. Orta Eğitimde yeni işlemler uygulanarak, lise, kolejlerin açılması yüksek okulların iki aşamalı yapıya, lisans ve mastır aşamasına geçilmesi işlemleri hızla ilerledi. Eğitimde özel sektör formalılaştı. Bu önce yüksek okulda daha sonra ise orda okulda uygulandı. şu anda Azerbaycan'da devlet üniversiteleriyle beraber 14 özel Üniversite ve birçok kolejler faaliyet göstermektedir.

Bu gün Azerbaycan Kafkas'ın ekonomik yönden önde gelen bir ÷lkesidir. Topplarının %20 'i Ermeniler tarafından işgal edilmesine ve Karabağ savaşı ve acısı, bir milyonun üzerinde kaçkınların problemleriyle birebir yüz yüze dayanmasına rağmen genç Azerbaycan devletinde son zamanlar Eğitime devlet gözetimi ve ilgisi güçlenmiştir. Ortaokullarda derkliklerin bedava verilmesi, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in kararıyla kiril alfabesiyle olan edebiyatların Latin alfabesiyle devlet tarafından basılması ve kütüphanelere verilmesi, UNESCO ve Haydar Aliyev'in desteğiyle yeni okulların yapılarak faaliyete geçmesi, okulların maddi ve teknoloji açıdan güçlendirilmese işlemleri Eğitimde yeni perspektifler vaat ediyor.

Ama Azerbaycan'da Üniversite kütüphanelerinin ve yaygın kütüphanelerin bilimsel kitaplar fonunun zenginleşmesine ve yenilenmesine büyük ihtiyaç vardır. Aynı zamanda elektronik kütüphanelerin açılması ve kütüphanelerin yeni teknolojilerle donatılması bir an önce hızlanmalıdır. Bilimsel edebiyatın yeni alfabeyle basılmasına büyük ihtiyaç vardır. Son yıllarda Üniversitelerin maddi, teknik koordinasyonların güçlendirilmesi yabancı ÷lkelerin öncül üniversitelerine okumak için öğrencilerimizin devlet hesabına gönderilmesi v.s. eğitim sisteminin mükemmelleşmesini sağlayacaktır. Konuşmak istediğim kollarından biri de Azerbaycan'da eğitim reformları meselesidir.

Eğitim Reformları, Balonya Sistemine Geçiş

Şimdi Azerbaycan'da yeni eğitim kanununun hazırlanıyor. Aynı zamanda eğitimin yeni şekline geçiş başlanıyor. Birkaç senedir Azerbaycan Eğitim sisteminde kredi sistemine geçiş başlamıştır. Bu güne kadar bu konuda Azerbaycan'daki özel Üniversitelerden Hazar, Qerb (batı) ve Qafqaz üniversitesi hayli tecrübe kazandı. Devlet Üniversitelerinde de bu iş yavaş yavaş gerçekleştiriliyor.

Eğitimde kredi sistemine geçmek için işlemler yapılıyor. Bazı branşlar ve sınıflar yeni sisteme geçiyor. Bu değişimler neler vaat ediyor? Biçim değişimi içeriğin yenileşmesini getirecek mi? 10–20 yıl zarfında böyle hızlı değişim mevcut olan geleneksel sistemi değiştireceğini söylemek çok zor. Netice itibarıyla eğitimde yapılacak reformlar birdenbire uygulanamaz. Bu değişimler yavaş yavaş görülmeli, biçim değişimleri de en sonda içerik değişimiyle sonuçlanmalıdır. Büyük önderimiz Haydar Aliyev eğitimde değişimler yaparken çok dikkatli olmayı defalarca söylemiştir. “Eğitim Sistemi öyle bir şey ki burada hiçbir inkılâbî değişim olamaz. Genellikle, bizim hayatımızın tüm alanlarında değişimler evrim özelliği taşınmalı. Hiçbir zaman izin verilemez ki senelerce kurulmuş olan bir şeyi hemen bir günde vurup yikasin, ondan sonra hiç bilmediğin yeni bir şeye yaratasin. (Azerbaycan'ın Eğitim Siyaseti B. 2005. s.99)

Eğitim reformları uzun süreli ve devam eden bir süreç olmalıdır. Çünkü mevcut sistemin birden bire yıkılması toplumda bir boşluk yaratır. Yeni sisteme geçmezden önce onun millî geleneklerimize millî psikolojimize uyması kontrol edilmelidir. Azerbaycan'ın eğitim sisteminde şimdiye kadar kazanılmış olumlu deneyim ve kendisini kanıtlamış olumlu sonuçlar vermiş sistemi aynen saklamalı, ama geliştirmeli ve çağdaştırılmalıdır. (H.Aleyev, S.101)

O sebepten dolayı: Biz Batı eğitiminin geçtiği yolu daha tez ve daha faydalı şekilde geçebilmek için onların kusurlarını öğrenmeli ve daha doğru yola gidebilmeliyiz.

Batı eğitim sisteminde olan yenilikler kontrol edilmeden direk bizim eğitimimize getirilemez. Bu mevcut kuralları yıkmak demektir.

Son yıllarda batı ülkelerinde de eğitim Reformları yapılıyor. Bu ülkeler durup bizi beklemiyorlar ki biz onlara yetişelim. Dünya deneyiminden Azerbaycan'ın ulusal karakterine uygun olan ilkeler, kurallar eğitim sistemine uygulanmalıdır. Biz dünyanın tüm ülkelerinde -Batıda da, Doğuda da – birikimlerini derinden öğrenmeli ve onlardan Azerbaycan için faydalı ve yararlı faktörleri eğitim sistemimize uygulamalıyız.

Sonuç olarak kongremize katılan herkese bir daha selam veriyor, bilim adamlarına ve organize işleri yapanlara teşekkür ediyorum.